

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา

The Implementation of Student Counselling System in Educational Opportunity Expansion Schools

ศदानันท์ กันทะมา¹ นเรศ ชันธะรี²
Sadanan Kanthaman¹ Naret Khantharee²

¹นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Master of Education Program, Educational Administration Program Ubon Ratchathani Rajabhat University

²Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding author e-mail: sadanan.kg63@ubru.ac.th

(Received: 9 February 2021, Revised: 5 January 2023, Accepted: 5 January 2023)

บทคัดย่อ

การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากบริบทของนักเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านการส่งเสริมหรือแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดจากตัวผู้เรียน หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนไม่ได้มีหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่นักเรียน แต่เป็นสถานที่ที่บ่มเพาะทั้งด้านความรู้และทักษะชีวิต ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีส่วนสำคัญในการดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมในส่วนที่ดี ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น และแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหา เพื่อให้นักเรียนกลับเข้าสู่สภาวะปกติ โดยบทความนี้ได้นำเสนอถึงความหมาย ความสำคัญ แนวคิด วัตถุประสงค์ ประโยชน์ ขอบข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้นักเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ตามบริบทและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง และเพิ่มศักยภาพในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพตามที่ตัวนักเรียนและสังคมมุ่งหวังต่อไป

คำสำคัญ : การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The student counselling system in Educational opportunity expansion schools is greatly crucial to the students. According to the student's context, the student counselling system need to be high performance in action, both in encouraging and helping student's problems that happened from themselves or external factor. School is not only place that provides education, but also enhance student to experience life skills. Therefore, the

student counselling system is one of important role, to take care of the student in systematically, encourage them to act in good ways, prevent and solve the problem that could be occurred in the future, to help students to be on good condition. In this article provides the implication, importance, concept, objectives, benefits, scope of the student counselling system, process, the role of staffs who are involved in the student counselling system, Including, the basic idea of the education opportunities expansion for the student, teacher, and involve staffs to understand the importance of the student counselling system which everyone have to cooperate accord to their roles and what the students need. To improve the potential of the student's life in school and expand their education opportunities for them to continue to be person an effective as themselves and the society expect.

Keywords : The implementation of student counselling system, educational opportunity expansion schools.

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้ในการพัฒนาประชากรให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และมีศักยภาพในการนำพาสังคมเดินหน้าไปในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ งานสร้างสรรค์ในศาสตร์อื่น ๆ ตลอดจนแนวคิดในการดำเนินชีวิต หรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคนในด้านการร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 มาตราที่ 6 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งการดำเนินไปให้ถึงความมุ่งหมายดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือและความพร้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการศึกษานั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบสำคัญระบบหนึ่งที่โรงเรียนทุกแห่งต้องจัดดำเนินการให้นักเรียน และกำหนดแนวทางการดำเนินงานสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน พัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีขั้นตอนชัดเจน วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพ มีหลักฐานการทำงานสามารถตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูทุกคนมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เต็มเต็มส่วนที่ขาดแก้ไขส่วนที่เป็นปัญหา เป็นฐานในการดำเนินชีวิตตามบริบท มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต รู้จักควบคุมตนเองได้ เรียนรู้ได้และนักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สร้าง ทางเลือกในการเรียนรู้ที่เน้นให้ประชากรวัยเรียนทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากยังมีประชากรส่วนหนึ่งของประเทศอยู่ในชนบทที่ด้อยโอกาสมากกว่าสังคมเมือง โรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษาจึงมีบทบาทในเรื่องการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสภาวะดังกล่าว ลดอัตราการออกกลางคัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาภาคบังคับ อีกทั้งบริบทของผู้เรียนมีความหลากหลาย ทั้งในด้านของวัย ความแตกต่างทางสติปัญญา สิ่งแวดล้อม แนวคิด สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ทักษะต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ การบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่ดีของนักเรียนอย่างแท้จริง

จากประเด็นความสำคัญเป็นดังกล่าว ผู้เขียนจึงตระหนักในความสำคัญของการศึกษาการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้สามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ผสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้านนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างถูกต้อง มีคุณภาพและมีมาตรฐานที่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้รอบด้าน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ลดการเกิดปัญหาระหว่างการเรียน รวมถึงการพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่เด็กนักเรียนที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นเป็นหลักดำเนินการ มีการประสานงานบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอก โดยใช้วิธีการ เครื่องมือที่ได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามอัตภาพ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559: 13) ได้ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานในการทำงานที่ตรวจสอบได้

โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ภายในโรงเรียนต้องอาศัยการดูแลหรือรับช่วงต่อนักเรียนจากหลายฝ่าย เช่น การขอความร่วมมือจากครูฝ่ายมัธยมศึกษา การขอข้อมูลจากครูฝ่ายประถมศึกษา การดูแลในด้านการเรียน พฤติกรรมและปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2554: 131) ที่ได้กล่าวถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียนและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึงการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึงกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา การเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามที่สังคมมุ่งหวัง สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ผ่านกระบวนการที่มีขั้นตอนและเครื่องมือที่ชัดเจน ดำเนินการโดยครูผู้ใกล้ชิดนักเรียนหรือผู้ที่มี

ความเชี่ยวชาญ เป็นส่วนในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ให้นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตและสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การจัดการศึกษาและการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพตามที่สังคมมุ่งหวังนั้น นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเจริญก้าวหน้าในเทคโนโลยีสารสนเทศ การแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ที่ครูหรือผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนต้องให้ความสำคัญในการควบคุมดูแล ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาการระบาดของสารเสพติด รวมถึงปัญหาครอบครัว ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ทำให้นักเรียนอาจมีการรับรู้ ความคิด เจตคติ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของนักเรียน จนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนมีความหลากหลายของผู้เรียน รวมถึงมีโอกาเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย

โรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกรมสุขภาพจิตและกระทรวงสาธารณสุข ให้จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 โดยให้ทุกโรงเรียนที่มีฐานะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้ปัญหาทางสังคม จึงนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559: 8-9) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนมีทักษะในการดำรงชีวิต กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ให้มีการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ดังนั้นโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงนำระบบดูแลช่วยเหลือมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน

จากแนวคิดและความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม เป็นบุคลากรตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยมีโรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของนักเรียน ส่งเสริมในสิ่งที่นักเรียนสนใจ พัฒนาในสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจ ช่วยลดโอกาสเสี่ยงอันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อให้นักเรียนสามารถป้องกันหรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

วัตถุประสงค์และขอบข่ายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบและประเมินผลได้ โดยขอบข่ายของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ต้องดำเนินงานโดยนักเรียนทุกคน ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและเสมอภาค ดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไข โดยผ่านความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่ส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนให้เป็นไปด้วยดี เกิดความรู้สึกอบอุ่น ดังที่ Adler (2011: 18, อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล 2555: 12-27) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กมีความสำคัญมากทำให้ส่งผลต่อสุขภาพจิตได้ เพราะจะทำให้เกิดการสร้างวิถีทางแห่งชีวิตใหม่ (Style of life) ในทางที่ถูกหรือผิดก็ได้ ซึ่งประสบการณ์ที่มีผลให้คนเราสร้างวิถีชีวิตที่ผิด ๆ จำแนกได้เป็น เด็กที่มีปมด้อยทางร่างกายและล้มเหลวในการชดเชยปมด้อยนั้น เด็กที่ถูกตามใจ เป็นเด็กเอาแต่ใจต้องการให้สังคมสนองความต้องการของตนเองทุกอย่างจึงมีปัญหาในการปรับตัว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองและรู้จักตนเองมากขึ้น เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเสียสละและเอาใจใส่

กระบวนการดำเนินงานและขั้นตอนในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนที่มีมาตรฐาน โดยมีนักวิชาการหลายสำนัก อาทิเช่น กรมสุขภาพจิต (2544: 19), ดาวรุ่ง มุกตาคิจ (2554: 29), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559: 18) ได้กล่าวถึงกระบวนการขั้นตอนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ 5 ประการ คือ 1.) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) การคัดกรองนักเรียน 3.) การส่งเสริมและพัฒนา 4.) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5.) การส่งต่อ อีกทั้ง จูติกรณ์ นิสสัย (2558:34) ได้เสนอว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ 1.) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) การคัดกรองนักเรียน 3.) การป้องกันปัญหานักเรียน 4.) การแก้ไขปัญหานักเรียน 5.) การส่งเสริมนักเรียน 6.) การพัฒนานักเรียน และ 7.) การส่งต่อ

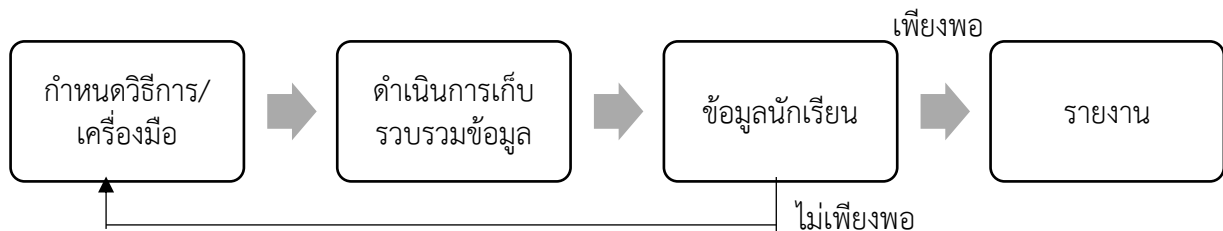
องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กล่าวมานั้น ผู้ที่มีหน้าที่หลักในการดำเนินงานคือครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นโดยประสานความร่วมมือกับครูท่านอื่นและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่ต้องมีวิสัยทัศน์และมีแผนการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนเทียบเท่ากับงานด้านอื่น ๆ ให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่งเสริมทั้งด้านความรู้ เทคนิควิธีการเพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เกิดความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจ เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

การศึกษากระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากนักวิชาการหลายท่าน ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบไปด้วย 6 ประเด็น ได้แก่ 1.) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) การคัดกรองนักเรียน 3.) การส่งเสริมนักเรียน 4.) การป้องกันปัญหานักเรียน 5.) การแก้ไขปัญหาให้นักเรียน 6.) การส่งต่อ โดยในแต่ละประเด็น มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การจะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในโรงเรียนนั้น ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่ภูมิหลังหรือมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งต้องเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มีหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากข้อมูลที่ได้นั้นมีความสำคัญอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการอื่น ๆ โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพจะป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559: 15) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน หล่อหลอมทำให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1.) ด้านความสามารถ 2.) ด้านสุขภาพ 3.) ด้านครอบครัว 4.) ด้านสารเสพติด 5.) ด้านความปลอดภัย 6.) ด้านพฤติกรรมทางเพศ โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพ

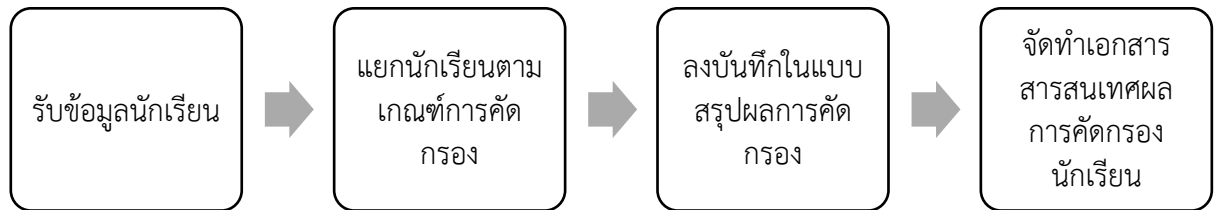
ภาพแสดงขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (ศดำนันท์ กันทะมา: 2564)

2. การคัดกรองนักเรียน

หลังจากที่ได้รับข้อมูลในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการคัดกรองนักเรียน เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนและจัดกลุ่มให้สอดคล้องต่อการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามสภาพตรงตามความต้องการของนักเรียน โดย กรมสุขภาพจิต (2551) ได้จัดนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ 2.) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนให้การป้องกันและแก้ไข และ 3.) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของ

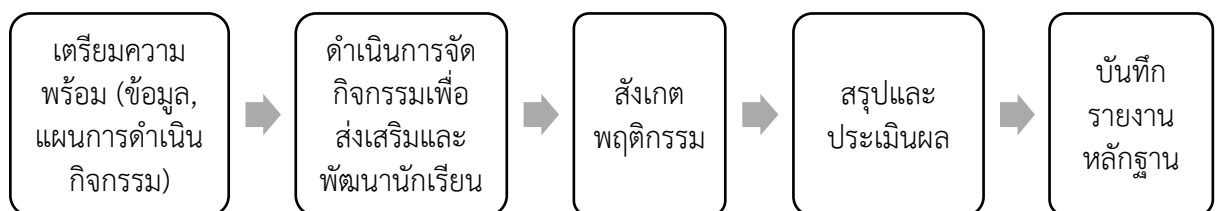
กลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี การจัดกลุ่มนักเรียนมีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในการหาวิธีการเพื่อส่งเสริมพัฒนาและหาวิธีการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาได้ตรงปัญหา มีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในแต่ละด้าน ซึ่งหากครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มแล้ว เป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาของนักเรียนจะไม่ชัดเจนจะมีความล่าช้าในการช่วยเหลือเพราะบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยมีวิธีการดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการคัดกรองนักเรียน (ศดานันท์ กันทะมา: 2564)

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

หลังจากที่คัดกรองนักเรียนและจัดกลุ่มตามกระบวนการแล้ว กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เพิ่มโอกาสในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองต่อด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา และช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559: 21) ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ 1.) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 2.) การเยี่ยมบ้าน 3.) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) และ 4.) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพ

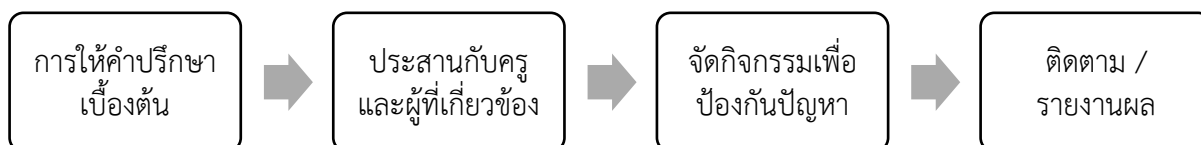
ภาพแสดงขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (ศดานันท์ กันทะมา: 2564)

4. การป้องกันปัญหานักเรียน

จากข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการคัดกรองนักเรียนและการจัดกลุ่มแล้ว ครูผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการป้องกันการเกิดปัญหาของนักเรียน ควรให้ความเอาใจใส่นักเรียนทุกคนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในกรณีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงนั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและ

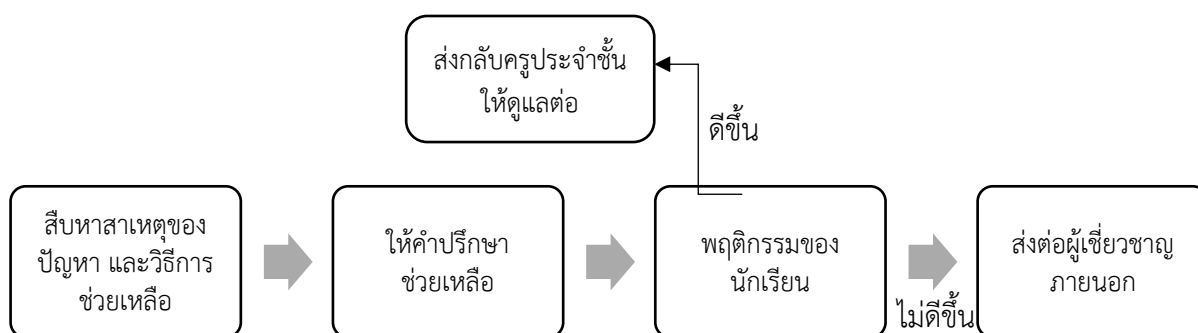
หาวิธีการช่วยป้องกันปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกันและการป้องกันปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกันปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1.) การให้คำปรึกษาเบื้องต้น 2.) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหา โดยมีขั้นตอนดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการป้องกันปัญหานักเรียน (ศดำนันท์ กันทะมา: 2564)

5. การแก้ไขปัญหานักเรียน

จากการคัดกรองนักเรียน เมื่อพบว่านักเรียนอยู่ในกลุ่มมีปัญหา ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นผู้มีความชำนาญในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต้องให้ความสำคัญและเร่งดำเนินงานช่วยเหลือ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดปัญหาที่ใหญ่ขึ้นจนยากเกินจะแก้ไข เริ่มต้นด้วยการพิจารณาสาเหตุของปัญหา ภูมิหลังหรือบริบทของนักเรียนให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหาของนักเรียนอาจไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียวแต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกัน อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกันของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่งก็ได้ เนื่องจากความแตกต่างของบุคคลที่หล่อหลอมให้นักเรียนมีความหลากหลาย โดยจากการศึกษาพบว่า การแก้ไขปัญหานักเรียนมีขั้นตอนในการดำเนินการดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการแก้ไขปัญหานักเรียน (ศดำนันท์ กันทะมา: 2564)

6. การส่งต่อ

เมื่อผ่านกระบวนการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมหรืออยู่นอกเหนือความสามารถของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหายาเสพติด หรือพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นควรดำเนินการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานักเรียนเป็นบัพทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความรุนแรงของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี โดยการส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1.) การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง และ 2.) การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ โดยมีขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนดังแผนภาพ

ภาพแสดงขั้นตอนการส่งต่อนักเรียน (ศดานันท์ กันทะมา: 2564)

บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยดำเนินการอย่างมีระบบและอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานต่าง ๆ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องตามบริบทของโรงเรียน ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุด จึงมีหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน เริ่มจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันปัญหานักเรียน การแก้ปัญหานักเรียน และการส่งต่อ รวมไปถึงการรายงานผลเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ ครูประจำวิชาหรือครูทั่วไป ครูทุกคนเป็นผู้ที่มีบทบาท

ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเป็นผู้ที่คอยสังเกต ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน ครูแนะแนว มีหน้าที่ในการสนับสนุนครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงการส่งต่อนักเรียนสู่การดูแลในขั้นถัดไปด้วย และนักเรียนทุกคน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือ และให้การช่วยเหลือสถานศึกษาในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผู้ปกครองและชุมชน เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่งส่งผลต่อการช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนที่สุด อีกทั้งเป็นปัจจัยในการบ่มเพาะนักเรียนมาตั้งแต่เกิด จึงมีบทบาทสำคัญในการอบรมและเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจนักเรียน ให้ความอบอุ่น เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินชีวิตที่ดีของผู้เรียน อีกทั้งให้การสนับสนุน ร่วมมือกับสถานศึกษาในการช่วยเหลือนักเรียน

4. หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัย สาธารณสุข มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความปลอดภัยและปัญหาพฤติกรรม เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกงาน ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อดำเนินงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ในปัจจุบันสภาพสังคมของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องรับมือกับสถานการณ์ที่เดินหน้าไปอยู่เสมอ แต่ไม่ว่าสภาพของสังคมหรือเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด เราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชนยังไม่ครอบคลุมและเท่าเทียมกันทุกพื้นที่ ยังมีนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นถึงความสำคัญในการดำเนินการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ช่วยให้นักเรียนที่อยู่ในชนบทหรือมีปัญหาทางบ้าน ได้มีโอกาสในการเรียนและจบการศึกษาภาคบังคับ โดยมีรูปแบบในการดำเนินงานในลักษณะของการเรียนการสอนแบบในโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถเข้าศึกษาต่อได้จนสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ที่เข้าเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าศึกษาต่อ แม้ทางรัฐบาลจะเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามากเพียงใด แต่ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ปัญหาที่สามารถพบได้ทั่วไป เช่น อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะห้องเรียนพิเศษ ห้องทดลอง วิทยาศาสตร์ ห้องเฉพาะทางอื่นๆ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ รวมถึงการขาดแคลนบุคลากร วุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน หรือปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมากจะมีผู้เรียนที่ประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียนรู้ พฤติกรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาวัยรุ่นอื่น ๆ หรือปัญหาครอบครัว ดังเช่น Patrikakou (2006, อ้างถึงใน อัจฉราภรณ์ ปรานท์, 2561) ได้ศึกษาว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อผลสำเร็จทางการเรียนในระดับสูงของวัยรุ่นหรือไม่ โดยใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาสภาพแวดล้อมทางบ้าน ผลการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งวัดเมื่อนักเรียนศึกษาในเกรด 8

แตกต่างและมีผลต่อการเรียนในระดับมัธยมและความคาดหวังของผู้ปกครองมีผลระยะยาวต่อผลการเรียนของเด็กวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าปัญหาครอบครัวก็เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่จัดการศึกษาให้นักเรียนตั้งแต่วัยเด็กจนไปถึงวัยรุ่น ต้องประสานความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในการจัดการศึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

บทสรุป

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบทั้งการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถกลับสู่สภาวะปกติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งโดยมากเป็นนักเรียนที่ขาดโอกาสในการศึกษา เมื่อเทียบกับนักเรียนในเมือง บริบทส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา ขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร อาจมีปัญหาพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการเลี้ยงดู ปัญหายาเสพติด เรื่องเพศ หรือปัญหาเรื่องฐานะทางบ้าน รวมถึงทัศนคติต่อการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นของผู้เรียน

จากเหตุผลดังกล่าว โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญและเข้าใจในระบบ ความสำคัญ แนวทาง วิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน ที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้อต่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน สร้างแนวทางการดำเนินชีวิตให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2547). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- จตุติกรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดาวรุ่ง มุกดาภิจ. (2554). *การพัฒนากระบวนดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1, แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: เดอะบุ๊กส์.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2547). *เรียนรู้บูรณาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อัจฉราภรณ์ ปรางไท้. (2561). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Adler, A. (2011). *Social Interest: A Challenge to Mankind*. 2nd ed. Eastford: Martino FINE Books.
- Patrikakou, E. (2015). Relationships among parents, students, and teachers: The technology wild card. *Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 174(12 February 2015), 2253–2258.